

“ Toestand en vooruitzichten voor de Zeeschelde en de Scheldehaven anno 2026”

1. Zeeschelde

De Zeeschelde is een aandachtsgebied klasse 5.

Het gebied heeft de goede ecologische toestand niet bereikt in 2033, maar er is wel potentieel voor een sterke vooruitgang (dankzij win-wins met andere waterdoelstellingen, aanwezigheid lokale waardevolle OWLn).

De Zeeschelde is de grootste waterloop in Vlaanderen en vormt een belangrijke economische en ecologische levensader. Langs de Zeeschelde lopen heel wat projecten en initiatieven, in Vlaanderen maar ook over de grenzen heen, onder meer in de Internationale Scheldec commissie (ISC) en de Vlaams-Nederlandse Scheldec commissie (VNSC).

Op 13 oktober 2023 werd de Scheldevallei erkend als Nationaal Park. Op 27 maart 2024 heeft Unesco het in Nederland en België gelegen Schelde-Delta gebied het Unesco Global Geopark keurmerk toegekend.

a) Realiseren van de Sigmaprojecten Hedwige-Prosperpolder en Doelpolder (Beveren) (Bluedeal actie 6 G 0017)

De uitvoering van de werken in de Hedwige-Prosperpolder (ca 460ha) is op 16 oktober 2019 gestart. Eind oktober 2022 is de laagwatergeul aan Vlaamse zijde geopend. Daarmee is eb en vloed op gecontroleerde wijze teruggekeerd in de voormalige Hedwige- en Prosperpolder.

Het water verspreidt zich bij vloed over het hele gebied en tal van foeragerende vogels brengen een bezoek aan het nieuwe gebied. De twee geulen aan Nederlandse zijde zijn inmiddels ook geopend. De panoramaheuvel is afgewerkt.

De inrichtingsstudie voor GGG Doelpolder (308ha) is opgestart.

Er is gepland om tegen de zomer van 2025 het alternatievenonderzoek van Doelpolder af te ronden en daarna te trechteren naar een voorkeursalternatief (tegen einde 2025).

b) Realiseren van de Sigmaprojecten in Cluster Bornem (Bluedeal actie 6 G 0017)

Voor de ontpoldering van Groot Schoor (23ha) is de eerste fase van de werken (bouw van de nieuwe Schelgedijk en herinrichting van het te ontpolderen gebied) in februari 2022 gestart.

Er wordt verwacht dat de eerste fase van de werken duren tot de zomer van 2025. De tweede fase van de werken (het bressen van de Schelgedijk) worden gekoppeld aan de realisatie van het GOG Oudbroek-Schellandpolder. Het gebied van de Schellandpolder, Oudbroekpolder en Hingenebroekpolder is opgenomen op de lijst met prioritaire gebieden voor opmaak van een peilbesluit.

c) Nationaal Park Scheldevallei

Inleiding

Langs de Schelde en haar bijrivieren, vind je zeven deelgebieden die samen het Nationaal Park Scheldevallei vormen: de Polders van Kruibeke, de Durmevallei, de Damvallei, Kalkense Meersen Donkmeer, Klein-Brabant, Dendermonde en omgeving en tot slot de Rupelstreek.

Dit Nationaal Park, dat zich uitstrekt langs de Schelde tussen Antwerpen en Gent, met uitlopers langs de Dender, Durme en Rupel, is een ware parel van biodiversiteit. De unieke getijdennatuur, met haar variërende zones van zout, brak en zoet water, diep landinwaarts, is niet alleen uniek in Europa, maar biedt ook onderdak aan heel wat uitzonderlijke dieren en planten.

Met concrete projecten op het terrein en samen met zoveel mogelijk lokale partners wil men het Schelde-Durmelandschap behouden en verbeteren. De belangrijkste thema's waarrond men werkt zijn: biodiversiteit, landschapszorg, klimaat, recreatie en erfgoed.

Hoever staat men?

Drie jaar geleden lanceerde de Vlaamse minister van Omgeving een oproep voor kandidaat Nationaal Parken om zo de schaarse natuur in het versnipperde Vlaanderen beter te beschermen en de Europese natuurdoelen te bereiken. Na een zorgvuldig voortraject en een reeks selectierondes, erkende de Vlaamse regering op 13 oktober 2023 vier Vlaamse Nationale Parken, waaronder Nationaal Park Scheldevallei.

Wat staat er te gebeuren?

Op 2 april 2024 vond een belangrijk moment plaats: de oprichtingsvergadering van vzw Nationaal Park Scheldevallei.

Dit betekent het startschot voor de verwezenlijking van ambitieuze toekomstplannen voor de regio. De nieuw gevormde vzw gaat aan de slag om de prachtige natuur in de Scheldevallei verder te verbinden en te versterken. De focus ligt niet alleen op de bescherming van fauna en flora, maar ook op duurzame landbouw, toerisme en erfgoed.

In de nieuw opgerichte vzw zetelen vele partners: Agentschap voor Natuur en Bos (ANB), De Vlaamse Waterweg nv (DVW), Provincie Oost-Vlaanderen en Provincie Antwerpen, Regionaal Landschap Schelde-Durme, vzw Durme, Natuurpunt, met daarnaast afgevaardigden van de 22 aangesloten steden en gemeenten. De samenwerking omvat nog tal van andere partners, van erfgoed tot landbouw en toerisme, en benadrukt tevens de onschatbare bijdrage van vele vrijwilligers. De betrokkenheid en het enthousiasme van die vele parkpartners zijn onmisbaar voor het uitvoeren van de gezamenlijke missie.

De operationele en financiële steun van de Vlaamse overheid, twee provincies en 24 steden en gemeenten verzekert alleen de operationele continuïteit van Nationaal Park Scheldevallei. Bovendien dragen ook de investeringen vanuit Vlaanderen en Europa in de Sigmagebieden bij aan waterveiligheid, natuurkwaliteit en toerisme. De Scheldevallei beschermt tegen overstromingen én zorgt voor buffering tegen droogte. Het vele werk van de natuurbeheerders is hierbij essentieel en bouwt de Scheldevallei verder uit tot een veilige en veerkrachtige omgeving voor mens en natuur.

In 2025 neemt de operationele werking van het Nationaal Park Scheldevallei een versnelling: via actieprogramma's rond iconsoorten (bijvoorbeeld otter en lepelaar) wordt ingezet op een goede habitatkwaliteit. Vismigratie, natuurgerichte waterpeilen en een goede waterkwaliteit zullen hierin sturende factoren zijn. Het Nationaal Park Scheldevallei is op dit moment de enige plek in Vlaanderen waarin er voortplanting van otter wordt vastgesteld. Er zijn regelmatig waarnemingen op cameravalbeelden in diverse natuurkerngebieden, waaronder de Polders van Kruibeke, het Molsbroek in Lokeren, het Donkmeer in Berlare en het Broek De Naeyer in Willebroek. Aangezien otter een zeer groot territorium bestrijkt, is enerzijds het opbouwen van meer terreinkennis een belangrijk aspect en anderzijds het werken aan veilige verbindingen langs waterlopen en bij drukke verkeerswegen.

Uit cameravalonderzoek blijkt immers dat otters niet enkel de Scheldevallei zelf gebruiken om zich tussen de natuurkerngebieden te verplaatsen, maar ook waterlopen in het landbouwgebied (bijvoorbeeld de Zelebeek tussen de Durme en het Donkmeer).

d) Interreg-project “Otter over de grens”

De Europese otter als beschermde soort staat centraal in dit project dat tot doel heeft de populaties in Nederland, Vlaanderen en het westen van Duitsland te verbinden. In de jaren '80 was de otter in Nederland en Vlaanderen uitgestorven, maar recente inspanningen leidden tot een bloeiende populatie in het noorden van Nederland. De otter verschijnt nu ook sporadisch in Vlaanderen, maar er zijn dringende verbeteringen nodig in de habitat en de ecologische verbindingen.

Hoever staat men?

Het project richt zich op drie aspecten om de verbindingen te verbeteren: verkeer (het verminderen van aanrijdingen), natte natuur (herstel van moerassen en rivieren) en voedsel (zorgen voor voldoende en kwalitatieve vis).

Deze inspanningen hebben ook positieve effecten op bredere milieuproblemen zoals klimaatadaptatie, waterkwaliteit, biodiversiteit en natuurlijke oplossingen.

Het project voorziet, naast monitoring en onderzoek, ingrepen voor meer en betere natte natuur en het wegwerken van infrastructurele knelpunten op strategische plaatsen in de Maas- en Scheldevallei, de Biesbosch en de Antitankgracht. Uit onderzoek van WWF, het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) en Universiteit Antwerpen uit 2019 blijkt dat de Scheldevallei alvast veel opportuniteiten heeft voor de otter. De provincie Antwerpen werkt nu aan het creëren van kansen om ervoor te zorgen dat de otter via het zuiden van Nederland naar België kan komen langs verschillende waterwegen. Het otterproject 'Otter over de grens' is opgezet om natuurverbindingen te realiseren met diverse partners. Langs de Polsmeerssloot in Oost-Vlaanderen worden er oevers afgeschuind en zal de waterloop op een aantal punten lokaal verbreed worden. Zo kan er zich een bredere oever- en moerasvegetatie ontwikkelen, die naast leefgebied voor de otter ook gunstig is voor het visbestand.

De otter fungeert als ambassadeur voor schoon water en natte natuur, waardoor het project niet alleen fantastisch nieuws is voor de terugkeer van deze toppredator, maar ook een kans biedt om het brede publiek te informeren over het belang van biodiversiteit en natuurlijke oplossingen. De uitdagingen vereisen een integrale aanpak waarbij beheerders, beleidsmakers en het brede publiek actief betrokken zullen worden. Het Nationaal Park Scheldevallei gaat de werking rond otter, ook na aflopen van dit Interreg-project verder opnemen in de reguliere werking.

2. Scheldehaven

De Scheldehaven is een aandachtsgebied klasse 5. Het gebied zal de goede ecologische toestand niet bereiken in 2033, maar er is wel potentieel voor een sterke vooruitgang (mits uitvoering van de acties in SGBP3 en SGBP4.)

Het is belangrijk dat de vele actoren en bedrijven in het gebied samenwerken om de doelen van het waterbeleid te halen én de goede werking van de haven te garanderen. Hiertoe kwamen onder meer Port of Antwerp-Bruges (PoAB) en Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) tot een overeenkomst in 2022, waarbij via een jaarlijkse werkagenda intensief wordt samengewerkt. PoAB ambieert naast een propere haven (clean port), dat de haven toegankelijk blijft voor alle schepen en er voldoende water beschikbaar is voor de industrie. VMM stelt zich op als oplossingsgerichte partner.

Gezamenlijk streeft men naar de goede ecologische en chemische toestand van het oppervlaktewater en de goede kwantitatieve en chemische toestand van het grondwater in het havengebied. Men spoort bedrijven aan om in te zetten op duurzaam, slim en circulair watergebruik. Om deze ambities waar te maken, moet er toekomstgericht gedacht en proactief gehandeld worden, moet bij voorkeur ingezet worden op een preventieve aanpak in plaats van een curatieve aanpak en zijn stakeholdermanagement en omgevingscommunicatie belangrijk.

Er zijn heel wat onderzoeksinstellingen en -programma's die toegepast onderzoek doen naar optimalisaties van de bedrijfsprocessen in functie van een verminderde impact op de leefomgeving.

a) Men werkt verder aan de monitoring en aanpak van PFAS (actie 7B_H_0021)

Uit het eindrapport van de Vlaamse opdrachthouder PFAS wordt de onderzoeksvraag: “Wat is de rol van de haven in het transport van PFAS?”.

Port of Antwerp-Bruges (PoAB) bekijkt hierbij de relatie van de Antwerpse havendokken tot de Schelde.

Hoever staat men?

Door SWECO werd in opdracht van PoAB een verkennende studie uitgevoerd naar de aanwezigheid en interactie van PFAS op rechteroever van de Antwerpse havendokken.

De resultaten worden verder opgenomen in het uitwerken van verdere acties.

Wat staat er te gebeuren?

PoAB wil de kennis over PFAS in de Antwerpse havendokken uitbreiden (aanwezigheid in oppervlaktewater en slib, eventueel verband Antwerpse haven in PFAS-concentraties Westerschelde) aan de hand van een monitoringscampagne in 2023.

Deze monitoringscampagne wordt verder gezet in 2025 en dit voor zowel rechteroever als linkeroever van het waterlichaam VL17_187 - ANTWERPSE HAVENDOKKEN + SCHELDE RIJNVERBINDING.

PoAB werkt in 2025 aan een PFAS-model van de Antwerpse havendokken in analogie van het waterbalansmodel van Antwerpse Havendokken. In de volgende fase wil PoAB op basis van dit model de impact van maatregelen inschatten.

PoAB is in samenwerking met overheden en andere belangrijke stakeholders in 2025 gestart met het uitwerken van het concept van een gebiedsbredere aanpak vertrekkend vanuit huidige aanwezige PFAS uitdagingen.

Er wordt in samenwerking met VMM en andere stakeholders onder meer gezocht naar structurele oplossingen voor de omgang met PFAS-houdende baggerspecie en grondwater.

b) PoAB werkt een actieplan aandachtstoffen uit (actie 7B H 0021)

PoAB maakt per geselecteerde prioritaire aandachtstof voor water(bodem) in het havengebied een actieplan op om de doelstellingen van de kaderrichtlijn water te bereiken.

Hoever staat men?

PoAB heeft in samenwerking met VMM een lijst opgemaakt met prioritaire aandachtstoffen voor het havengebied.

De Taskforce waterkwaliteit Antwerpse Haven is opgericht ter voorbereiding van uitdagingen met betrekking tot behalen doelstellingen Europese Kaderrichtlijn Water (KRW): onderzoek en dossiervoorbereiding met betrekking tot doelverlaging/termijnuitstel en verbeterstrategie. In deze Taskforce zetelt VMM, de provincies (met name Antwerpen en Oost-Vlaanderen) en Port of Antwerp-Bruges (PoAB).

Verder afronden van de studiefase:

- Kennis van het systeem vergroten voor de verschillende prioritaire aandachtstoffen door de bronnen verder in kaart te brengen. Hierbij wordt er zowel gekeken naar diegene die binnen het havengebied zijn gelegen als deze die van buitenaf komen.
- Onderzoek lopende om impact te bepalen van toename verzilting op corrosiesnelheid van eigen assets (onder andere kaaimuren) via het Clarion-project in EU Call Climate Resilient & Safe Ports in samenwerking met Hogere Zeevaartschool.

Wat staat er te gebeuren?

PoAB werkt in samenwerking met de stakeholders een actieplan uit waarbij per aandachtparameter alle maatregelen worden geëvalueerd die de kwaliteit kunnen verbeteren.

c) Opportuniteiten voor structuurverbeterende maatregelen nagaan en genomen maatregelen monitoren ter hoogte van de dokinfrastructuur (actie 8A G 003)

Men stimuleert het leven in het dokwater.

Vissen kunnen dankzij de creatie van een paaizone hun eitjes leggen op een veilige plaats. Verder onderzoek naar onderwaterfauna laat ons toe gericht actie te ondernemen om de biodiversiteit te verbeteren.

Onderzoek over efficiëntie van reeds bestaande structuurverbeterende maatregelen (UA) in samenwerking met VMM is afgerond. Vooral talud-zones en vispaaiplaatsen worden als zeer efficiënt beoordeeld.

PoAB evalueert systematisch de implementatie van mogelijke structuurverbeterende maatregelen bij geplande infrastructuurwerken.

d) Bouwen van een vispaaiplaats in het wachtdok voor lichters ten noorden van de Noordlandbrug (8A G 0004)

De werken voor het wachtdok zijn in volle uitvoering. De vispaaiplaats is klaar.

De vispaaiplaats is in maart 2024 verbonden met het Wachtdok dat in verbinding staat met het Schelde-Rijnkanaal. Hiermee komt het waterniveau in de vispaaiplaats op definitief peil en kan ze in werking treden.

[BRON: Integraal Waterbeleid – Benedenscheldebekken – Wateruitvoeringsprogramma - Bekkenbestuur 27 mei 2025]

Wolvertem, januari 2026

VERBEIREN Marc

